

Hostýn a Hostýnské vrchy

Turistický ruch je nečinil tak známými jako nedaleké Moravskoslezské Beskydy. Snad právě proto stojí za to je navštívit a v klidu se pokochat krásami zdejší přírody, a vůbec i dalšími krásami této části valašského kraje.

Kde leží?

Hostýnské vrchy (291 km²) se nacházejí na východní Moravě a jsou nejzápadnějším výběžkem Západních Beskyd. Ze severu na Hostýnské vrchy navazuje Kelčská pahorkatina a Příborská pahorkatina, které jsou součástí Podbeskydské pahorkatiny. Z východu jsou Hostýnské vrchy odděleny od Vsetínských vrchů údolím Vsetínské Bečvy mezi Valašským Meziříčím a Vsetínem. Jižní svahy Hostýnských vrchů hraničí s Vizovickou vrchovinou. Nejvyšší částí Hostýnských vrchů je jejich severozápadní oblast, tzv. Rusavská hornatina, kde se také nachází nejvyšší bod celých Hostýnských vrchů - Kelčský Javorník (864,7 m n. m.), ale i daleko známější Hostýn (734,6 m n. m.). V Hostýnských vrších pramení Dřevnice, která spolu se svými přítoky odvodňuje jižní svahy Hostýnských vrchů. Západní svahy jsou odvodňovány Bystřičkou a Rusavou, severní Juhyní a Loučkou a východní Ratibořkou.

Hostýnské vrchy jsou součástí Vnějších Západních Karpat a jako takové jsou budovány jejich flyšovými horninami, tedy sérií střídajících se vrstev pískovců, slepenců a jílovců.

Přírodní a další zajímavosti

Odolné pískovce a slepence vystupují v Hostýnských vrších na četných lokalitách (Držková, Skalný, Obřany, Čerňava), a to v podobě izolovaných skalních věží nebo skupinových řad větších či menších skalek, jejichž svislé stěny sečou ukloněné vrstvy těchto sedimentárních hornin. Zdejší skály opracovával mráz a led během poslední doby ledové, proto je nazýváme mrázovými sruby a v případě vrcholových izolovaných skalisek tory. Mezi nejznámější z nich patří pověstná Jarcovská gula. Voda, tentokrát v kapalném stavu, však pokračovala v modelaci zdejších skal i po konci poslední doby ledové, v holocénu, tedy době, v níž žijeme. Začala na svislých stěnách skal vytvářet různé jamkovité prohlubně, které nazýváme voštinami, naopak na vodorovných plochách se tu a tam vytvářely skalní mísy (Čerňava,

Obřany), z nichž některé mají v průměru více jak 1 m. Z dalších forem, které dodávají skalám na tajemnosti a bizardnosti, se lze setkat se skalními okny, skalními lištami, skalními hřiby, skalními převisy, a dokonce i několika nevelkými pseudokrasovými jeskyněmi.

Poměrně kvalitní a odolný pískovec, velké sklony svahů a široký přehled a rozhled po kraji předurčoval tuto oblast k výstavbě hradů, z nichž však všechny podlely zubu času a do současnosti z nich zbyly jen zříceniny (Křídlo, Lukov, Obřany, Zubříč, Šaumburk). Nejlépe zachovanou zříceninou je Lukov, kde dobrovolníci z řad „Brontosaurů“ opravili most, bránu, věž a části paláce. Obřany (704,2 m n. m.), z nichž zůstaly jen zbytky obvodového zdíva a příkopy, jsou nejvýše položenou zříceninou hradu na Moravě. V současné době poskytuje tato zřícenina útočiště vzácnému krtičníku jarnímu.

Největším bohatstvím Hostýnských vrchů je pestrá vegetace, zvláště pak lesy, kde nejcennější části původních porostů mají převážně charakter jedlobukových karpatských pralesů a suťových lesů. Kvalita a zdraví zdejších lesů stály za založením proslulé Thonetovy továrny (Bystřice pod Hostýnem) na ohýbaný nábytek a také se odrazily v místní dlouholeté tradici výroby dřevěného uhlí. Na typicky valašských pastvinách a prameništích lze spatřit vzácné druhy rostlin, především druhy z čeledi *Orchidaceae*.

K idylickému koloritu zdejší krajiny neodmyslitelně patří i charakter valašského osídlení a rázovitá lidová architektura. Není proto divu, že se zdejšími přírodními krásami obdivovali významní umělci jako H. Schwaiger, A. Kašpar, L. Janáček, J. Mánes, F. Táborský, F. Ondrušek, J. Uprka, či slovenský básník Svetozár Hurban Vajanský.

Hostýn

Hostýn (734,6 m n. m.) propůjčil své jméno nejen celému pohoří, ale stal se i přídomek názvů okolních obcí, z nichž největší je město Bystřice pod Hostýnem. Hostýn je plochý vrch, ze kterého lze přehlédnout ce-

ZAJÍMAVÉ INFORMACE

<http://www.hostyn.cz/> – oficiální internetové stránky Matice svatohostýnské a duchovní správy
<http://www.hostyn.cz/rozhledna.htm> – historie a současnost rozhledny, proměny jejího vzhledu na fotografiích

<http://hostyn.nwt.cz/> – Sv. Hostýn, bazilika – vnější kamera, aktuální teplota a zvuk z baziliky

<http://www.mubph.cz/> – oficiální internetová stránka města Bystřice pod Hostýnem

<http://www.oryx.cz/jesuit/?id=> – internetové stránky České provincie Tovaryšstva Ježíšova (Jeziuité ve světě; Jeziuité a sv. Hostýn atd.)

www.turistika.cz – jednoduchý a přehledný server, informace, zážitky a novinky z oblasti cestování.

Asociace Hostýn (Hostyn Association, Inc.) – korporace, která byla založena v roce 1997. Má statut neziskové organizace, jejímž oficiálním cílem je kulturní rozvoj české a slovenské menšiny v Kanadě.

Asociace Hostýn je jednou z našich nejdůležitějších spolkových organizací v Kanadě. Asociace vlastní Tábor Hostýn, který patří všem členům asociace.

Tábor se nachází u městečka St-Calixte, asi 80 km na severovýchod od Montrealu. V roce 2004 Tábor Hostýn slaví 50. výročí svého založení českým jezuitou Bohuslavem Janičkem. Tábor byl vybudován

svépomocí a z příspěvků české a slovenské menšiny. V kempu Hostýn se pořádají různé akce. Jednou z hlavních atrakcí je tábor pro děti českého a slovenského původu; pronajímají se též k rekreaci českých rodin.

K táboru patří soukromá pláž na nedalekém jezeře Lafond. Blíže informace o Asociaci Hostýn najdete na internetové adrese:

www.hostyn.org

APLIKACE DO VÝUKY

Otázky a úkoly:

1. Vysvětlíte pojem flyš a na mapě Česka ukažete pohoří, která jsou touto horninou tvořena.
2. Vysvětlíte, kdo jsou jezuité. Vzpomenete si, co o činnosti jezuitů víte z hodin českého jazyka a dějepisu.
3. Najdete na mapě další poutní místa v Česku. Znáte některá významná poutní místa v zahraničí? Pokuste se je s pomocí internetu lokalizovat v mapě.
4. Kdo byli Keltové a kde se na území Česka nacházejí relikvy jejich osídlení?

ZDROJE INFORMACÍ

JANOŠKA, M. (2000): Valašsko očima geologa. Vydavatelství Univerzity Palackého, Olomouc, 48 s.

KŘÍŽEK, M. (2003): The Pleistocene and the Holocene rock formations in the Rusavská hornatina Mts. in the Outer Western (Flysh) Carpathians in Moravia (Czech Republic). Geomorphologia Slovaca, 3, č. 2, Asociácia slovenských geomorfologů pri SAV, Bratislava, s. 38–45.

MACKOVČIN, P., SEDLÁČEK, M. eds. (2002): Chráněná území ČR – Zlínsko, sv. II, AOPK ČR a EkoCentrum Brno, Praha.

MACÚREK, J. (1975): Pod Hostýnem a Křídlem. Múzejní spolek, Brno, 221 s.

Foto: Nepřehlédnutelný Hostýn (734,6 m n. m.), který se nachází při hranici s úrodnou Hanou, je součástí moravských karpatských příkrovů.

Foto: M. Krížek

lou střední Moravu a naopak je z daleka viditelný. To bylo patrně příčinou toho, proč v jeho okolí sídlili lidé od nepaměti. Nejstarší památky, v podobě zbytků předmětů, pocházejí ještě z doby předkeltské. Keltové, jimž poloha Hostýna umožňovala kontrolovat Moravskou bránu jako důležitou dopravní cestu, vybudovali na vrcholu Hostýna rozsáhlé oppidum (5–6. století př. n. l.), které obehnali téměř dva kilometry dlouhým mohutným valem, jenž se dochoval do současnosti. I v pozdějších dobách plnil Hostýn roli útočiště, které bylo oporou obyvatelstva žijícího v bližším i vzdálenějším okolí. Nejznámější a nejdiskutovanější pověstí, která se váže k Hostýnu jako útočišti, je o záchraně křesťanů před Tatary v roce 1241. Tuto pověst poprvé zaznamenal Bohuslav Balbín (1665) a je rovněž uvedena v Rukopise zelenohorském (1819). S tím souvisí další role tohoto vrchu, a to Hostýna jako symbolu a poutního místa, na němž se již od počátku 17. století konají mariánské poutě.

Jan Amos Komenský ve své slavné mapě Moravy z roku 1627 nezapomněl zakreslit a názvem opatřit Hosteyn mons, i když celkově je v jeho mapě pojmenovaných hor a horstev velmi málo. Tedy už Komenský přikládal Hostýnu velký význam. Dokonce

pravděpodobně chtěl význam Hostýna ještě umocnit tím, že k němu přiřadil značku „Auri fodine“, která znamenala přítomnost zlatých dolů. Komenský byl velký myslitel a pedagog, ale patrně ne dobrý geolog (pokud onu značku nedokreslil do jeho mapy někdo jiný), jinak by se takové fatální chyby nemohl dopustit, aby do flyšové oblasti magurského příkrovu, kde se nacházejí pouze sedimentární horniny, umístil zlatý důl. Vysvětlení této chyby, kromě již zmíněné snahy ozvláštnit Svatý Hostýn (pozn.: musíme si uvědomit, v jaké době mapa vznikala a byla dokončována, tedy v době třicetileté války, vyhoštění Komenského a poroby českého národa), může souviset se starým osídlením, a to tak, že zde byly nalezeny zlaté předměty. Skutečně zde i v nedávné minulosti byly během archeologických výzkumů nalezeny vedle zlomků keramiky, kos, seker, nožů, také dvě zlaté keltské mince. Pak by Komenského značka mohla dokumentovat i dřívější nález nebo nálezy zlatého pokladu.

V období národního obrození hrál Hostýn opět významnou roli. Pouti na Svatý Hostýn, konané v této době, pomáhaly probouzet vlastenecké citění. Vrcholem této doby bylo zvýšení a odeslání základního kamene pro výstavbu Národního divadla v Praze.

Bezesporu dominantou vrcholu Hostýna je bazilika Nanebevzetí Panny Marie z roku 1748, se sochou Panny Marie ochránkyne Moravy. Tento kostel byl v roce 1787 zrušen a pobořen, avšak znovu vybudován v letech 1841–45 a v srpnu 1982 byl tomuto kostelu udělen papežem Janem Pavlem II. titul baziliky. V současnosti jde o nejvýše položenou moravskou chrámovou stavbu. Kromě této budovy zde nalezneme další církevní stavby jako Vodní kapli, poutní domy, lesní hřbitov, četné sochy a sousoší a unikátní Jurkovičovu křížovou cestu, která v sobě odráží valašské lidové motivy.

Z necírkevních staveb stojí za zmínku patnáctimetrová rozhledna z roku 1897, která však byla úplně přebudována a v současnosti má zcela odlišnou podobu než původní stavba. Dále si nelze nevsimnout třicetimetrové větrné elektrárny o výkonu 225 kW, která byla zbudována v 90. letech minulého století nedaleko rozhledny na severovýchodním okraji vrcholu Hostýna. O tom, že význam Hostýna si uvědomujeme i dnes, svědčí právě vydaná emise poštovních známek, na nichž je tento symbolický vrchol zachycen.

Marek Křížek
katedra fyzické geografie
a geokologie PřF UK Praha